

Trimesterrapportage schoolaanwezigheid maart 2024

Voor u ligt de derde rapportage van dit schooljaar met de gegevens die vanuit de monitor schoolaanwezigheid [MSA] per 1 maart 2024 zijn verzameld. In de MSA worden de gegevens van (dreigend) thuiszittende leerlingen per school binnen het samenwerkingsverband Noord Kennemerland VO gemonitord. Vier maal per jaar bespreekt de ondersteuningcoördinator van de school de MSA met de betrokken consulent passend onderwijs van het samenwerkingsverband, de leerplichtambtenaar, de J&G coach en bij voorkeur de schoolarts of schoolverpleegkundige.

In onderstaande tabellen zijn de gegevens van alle voortgezet (speciaal) onderwijs scholen die binnen het samenwerkingsverband Noord Kennemerland vallen verwerkt. Een tabel per school is ook beschikbaar. Deze kan via de betrokken consulent passend onderwijs worden ingezien.

1. Schoolaanwezigheid in cijfers

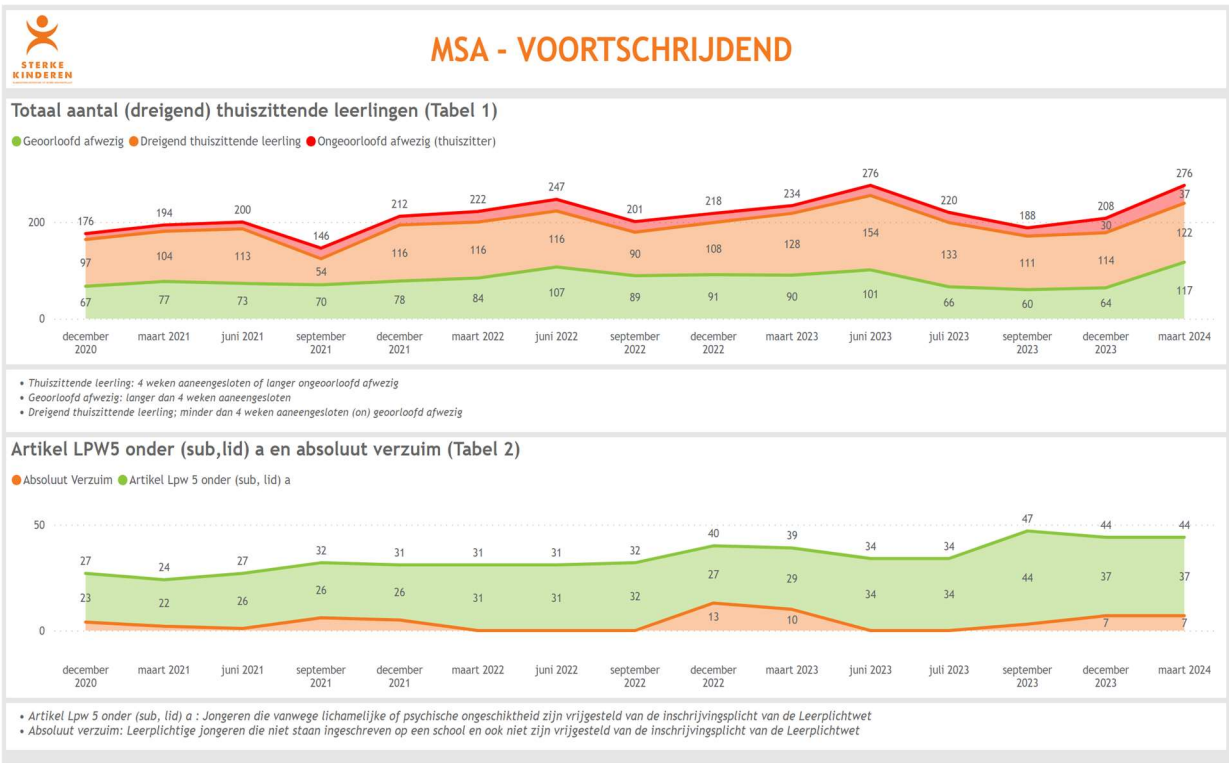
Tabel 1 Totaal aantal (dreigend) thuiszittende leerlingen

In totaal zijn binnen het samenwerkingsverband op 1 maart 2024 267 leerlingen die vanwege hun problematiek niet of gedeeltelijk naar school gaan. Dit is 1,84% van de totale populatie. In onderstaande grafiek zien we een overzicht van het totaal aantal (dreigend) thuiszittende leerlingen vanaf de peildata december 2020.

Tabel 2 Vrijstelling artikel 5 van de LW69 5 sub, lid a en absoluut verzuim

Jongeren die vallen onder vrijstelling artikel 5 van de LW69 sub, lid a worden anoniem door de leerplichtambtenaren aan het samenwerkingsverband gemeld. Twee maal per jaar worden de leerlingen door de jeugdarts, leerplichtambtenaar en het samenwerkingsverband besproken. De absoluut verzuimende leerlingen¹ worden door het samenwerkingsverband in samenwerking met de leerplichtambtenaar opgepakt en waar mogelijk zo snel mogelijk naar onderwijs geleid.

1

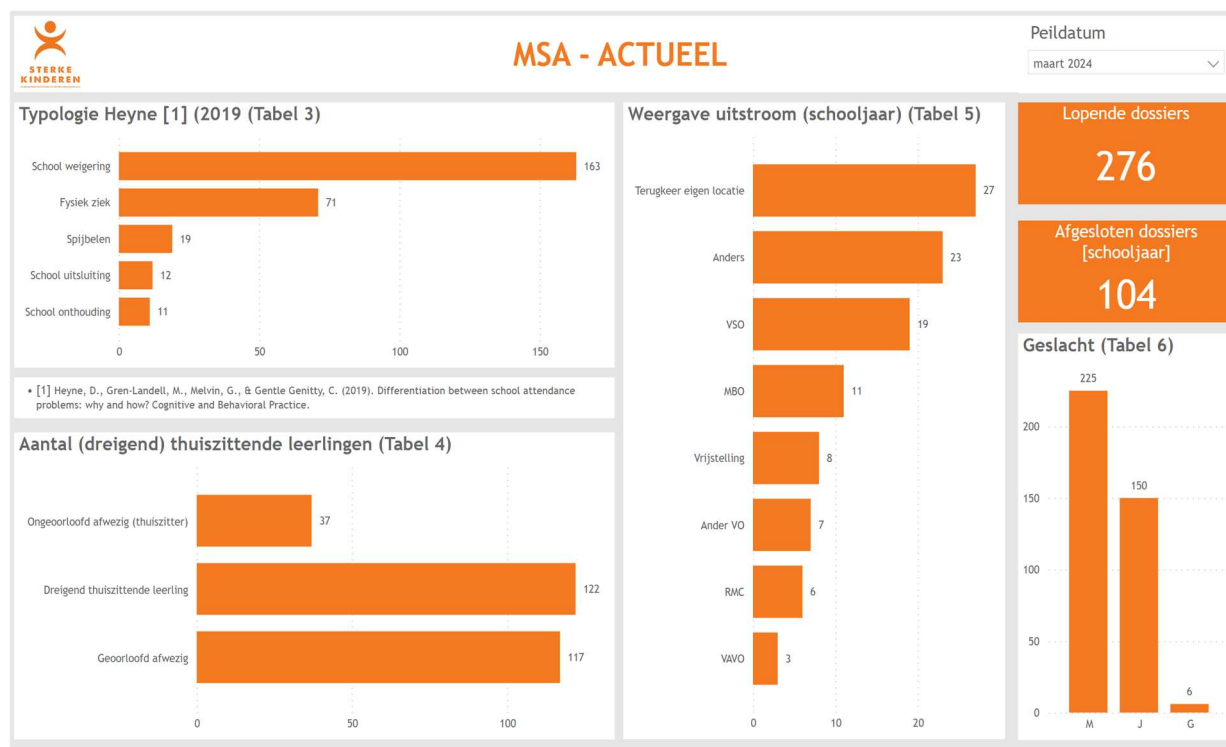

Tabel 1 en 2 (SWVVK, maart 2024)

¹ Leerplichtige jongere die zonder geldige reden niet is ingeschreven bij een school. De gemeente is verplicht om te controleren of jongeren zijn ingeschreven bij een school (art. 10 LW69).

Tabel 3 Typologie Heijne en zicht op (dreigend) thuiszittende leerlingen

Een goede schoolloopbaan is essentieel voor een gezonde ontwikkeling en een goed toekomstperspectief. Het is daarom belangrijk schoolverzuim zo veel mogelijk te voorkomen en in een zo vroeg mogelijk stadium tegen te gaan². Dit vraagt enerzijds om een aanpak die gericht is op het bevorderen van de aanwezigheid op school, anderzijds om doelgericht inzetten van interventies bij beginnende en ernstige problematiek, maar begint met het herkennen en onderscheiden van ‘het soort’ verzuim³. Per soort blijken namelijk andere interventies effectief. De indeling in typologie problematisch schoolverzuim zoals Heyne (et al, 2019) deze formuleert kan helpend zijn om de problematiek nader te duiden, de risico- en beschermende elementen beter in kaart te brengen en de interventies en preventiemaatregelen te concretiseren.

Tabel 3, 4, 5 en 6 (SWVVK, maart 2024)

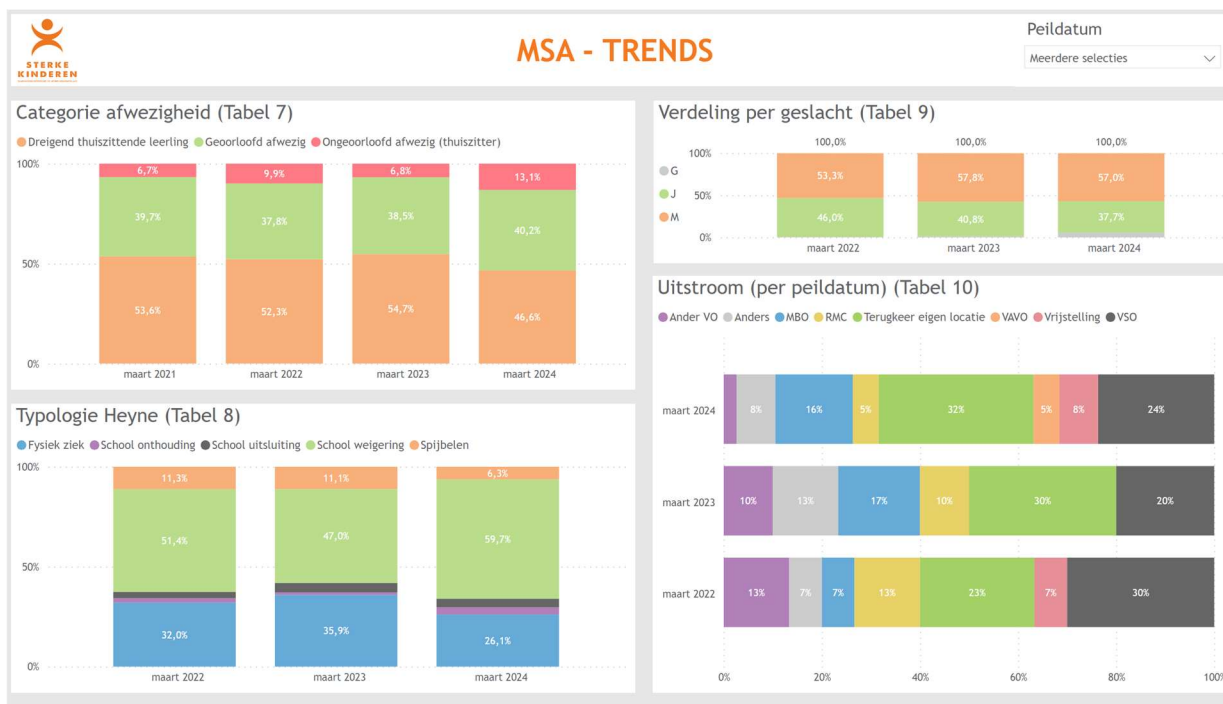
2. Trends

In tabel 3 en 4 zien we dat het *type schoolweigering* in maart 2024 met 50% oploopt naar 163 casussen. Met name de *categorie geoorloofd verzuim* is het laatste trimester met 63% opgelopen naar 117. Thans 42,4% van het totaal. Na een verdubbeling binnen de categorie *thuiszittende jongeren* in december 2020, stijgt het aantal in maart 2024 met 13,4% van het totaal aantal jongeren naar 37. Het aantal *geoorloofd afwezige jongeren* loopt eveneens na december 2023 verder op. Dit percentage *geoorloofd verzuim* is in de maand maart in vergelijking met de afgelopen 4 jaren het hoogst. Het aantal *dreigend thuiszittende jongeren* daarentegen daalt in maart 2024 naar 44,2% en dat is het laagste percentage in 4 jaar. Qua uitstroom is te zien dat jongeren met vrijstelling van de LW69 en zij die in het vavo⁴ hun schoolloopbaan vervolgen weer in de tabel voorkomen, respectievelijk 8% en 5%. Een hoger percentage leerlingen vindt de weg terug naar de eigen school of stroomt door naar voortgezet speciaal onderwijs.

² Van Sleeuwen, W, en Heyne, D. (2020). *Schoolverzuim aanpakken*. Utrecht, NJI

³ Heyne, Sauter, & Maynard, 2015; Ingul, Havik, & Heyne, 2019, Kearney, 2008, Kearney & Graczyk, 2014, geciteerd in Van Sleeuwen, W, en Heyne, D. (2020). *Schoolverzuim aanpakken*. Utrecht, NJI

⁴ Voortgezet algemeen volwassenen onderwijs

Tabel 7, 8, 9 en 10 (SWVVK, maart 2024)

3. MSA-overleggen

Ten opzichte van de laatste trimesterrapportage zijn er in maart 2024 geen grote verschillen gehoord. De zorgen omtrent psychische, complexe vaak multiproblematiek die vaker op jongere leeftijd tot uitdrukking komt, waaronder somberheid, automutilatie, depressie en trauma, en verder de slaapproblemen, wachttijden hulpverlening, verschillende werkwijzen van leerplichtambtenaren, zware gesprekken en vooral onmachtige ouders en ouders die het type verzuim *maskeren* en hun kind makkelijker lijken ziek te melden, zijn nog altijd actueel. Deze zorgen vragen altijd om effectieve interventies. Samengevat zijn betrokkenen tevreden over het verbeterde zicht op leerlingen dat met de monitor wordt bereikt en het nut en de noodzaak van het inzetten van maatwerk en OPP. Wat als ontwikkelpunt wordt gezien is de samenwerking, afstemming, terugkoppeling/overdracht met enkele ketenpartners en de bewustwording van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jongeren.

De meeste scholen hanteren verzuimbeleid. Enkele scholen hebben een verzuimcoördinator aangesteld en wordt preventiever effectiviteit ervaren. De verzuimregistratie blijft op sommige scholen een aandachtspunt: niet alle mentoren gelukt het om snel en effectief ouder- en leerlingcontact te krijgen als er verzuim is gesignaleerd, maar ook het signaleren van verzuim in het leerlingvolgsysteem lukt niet altijd en/of adequaat. Omdat leerplichtambtenaren geheel afhankelijk zijn van verzuimregistratie en -gesprek heeft het niet goed op orde hebben van deze zaken een direct negatief effect op de beoogde preventievere aanpak bij *ongeoorloofd verzuim*. Ook het niet goed in beeld hebben van *geoorloofd (ziekte)verzuim* heeft een negatief effect, op de M@ZL-werkwijze van de jeugdarts, maar ook op de schooleigen interventies.

Bij de voorgaande besprekingen MSA was de onduidelijkheid van de MSA-terminologie verder onderwerp van gesprek. In deze rapportage wordt een toelichting op de terminologie gegeven dat de toepassing van de termen vergemakkelijkt:

- het SWVVK deelt schoolaanwezigheid in op categorie en op typologie;
- categorieën;
 1. *(relatief) ongeoorloofd verzuim/ thuiszittende leerlingen*⁵;
 2. *dreigend thuiszittende leerlingen*⁶: dit kan zowel geoorloofd als niet-geoorloofd zijn;
 3. *geoorloofd verzuim*: verzuim op basis van vrijstelling van de leerplicht;

⁵ meer dan 4 weken aaneengesloten afwezig van school zonder een vrijstelling voor de leerplicht (NJI, 2024)

⁶ jongeren die minder dan 4 weken (on)geoorloofd/zorgwekkend afwezig zijn van school (SWVVK, 2023)

- typologieën:

1. **schoolweigering:** de jongere weigert naar school te gaan. Dit type verzuim kan gepaard gaan met bijvoorbeeld stress, angst, of driftbuien. Ouders accorderen dit verzuim niet en de jongere verbergt het niet. Ouders proberen de jongere actief naar school te krijgen. (Heyne et al. 2019 in Keppens, Spruyt, & Dockx, 2019). Dit verzuim kan zowel **geoorloofd als ongeoorloofd of dreigend thuiszittende leerlingen** betreffen;
2. **ziek:** ziekteverzuim wordt door (de ouder(s) van) de leerling gemeld bij school. Dit kan gaan om bijvoorbeeld doktersbezoek, therapie of griep. De school hanteert hierbij een vrije interne procedure. Ziekteverzuim blijkt in Nederland de meest voorkomende vorm van geoorloofd verzuim. Ziekteverzuim kan medisch getypeerd worden, maar ook bijvoorbeeld samenhangen met autisme, AD(H)D, zieke ouder/verzorger, scheiding, faalangst, dyslexie,... . Het lukt niet alle scholen juist het geoorloofd verzuim in beeld te krijgen. Soms omdat ziekteverzuimprotocol er niet is, of door te laat melden/registreren. Ziekteverzuim valt onder **geoorloofd verzuim**;
3. **schooluitsluiting:** schorsing is een disciplinaire maatregel bij (ernstige) overtredingen en ongeoorloofd gedrag en valt onder **geoorloofd verzuim**;
4. **schoolonthouding:** verzuim waarvan ouder(s) op de hoogte zijn en actief proberen om de leerling thuis te houden of passief pogingen nalaten de jongere naar school te krijgen. Onderzoek wijst uit dat dit type verzuim vooral samenhangt met interne factoren zoals angststoornis, verlatingsangst, of depressie en vaak al begint in het basisonderwijs (Sewell, 2008 in Park et al., 2015). Wanneer dit verzuim samenhangt met interne factoren is het **geoorloofd**, in andere gevallen kan het om **ongeoorloofd verzuimende of dreigend thuiszittende leerlingen** gaan;
5. **spijbelen:** dit is verzuim zonder toestemming van school en is **ongeoorloofd**;

4. Aanbevelingen

4

We zien dat de **categorie dreigend thuiszittende leerlingen** het hoogst in aantal is, maar dat ook het aantal leerlingen binnen de **categorie geoorloofd verzuim** fors omhoog is gegaan en qua **typering schoolweigering** het meest geziene type gevolgd door **ziekteverzuim**. Op schoolweigering zoomde de rapportage van december 2023 in en daarnaar wordt voor aanbevelingen en advies verwezen. In deze rapportage zoomen we in op het **geoorloofde (ziekte)verzuim**. Onderzoek wijst uit dat scholen voor ongeoorloofd verzuim meestal duidelijke richtlijnen hebben, terwijl deze voor geoorloofd verzuim vaak ontbreken en tot handelingsverlegenheid leidt (Jansen-van der Kamp, 2017⁷; Karsten, et al, 2023⁸).

Mcclelland Ijsberg (1960 <->1990)

Onderzoek (De Poot et al., 2016) naar interventies bij **geoorloofd verzuim**, zijn verschillende rollen binnen de begeleiding bij geoorloofd ziekteverzuim onderscheiden: controlerende (is ziekgemeld ook echt ziek), structureren (regels, consequenties duiden, begeleiding regelen en zoeken naar oplossingen) en empathisch (coachen en begeleiden vanuit betrokkenheid). Belangrijke vaardigheden die begeleiders moeten beheersen zijn goede **gespreksvaardigheden**, het aangaan en onderhouden van een **vertrouwensverband** en goede **coachtechnieken**.

Onderzoek wijst uit dat op het moment dat er formeel sprake is van ongeoorloofd schoolverzuim, er al problematisch schoolverzuim is, dus van minder dan 4 weken aaneengesloten⁹. Het aandeel geoorloofd (ziekte)verzuim lijkt aanzienlijker dan het ongeoorloofd verzuim¹⁰: binnen het SWVNK blijkt dit het geval met 13% tegenover 87%. Geoorloofd verzuim in de 1^e maand van het schooljaar hangt verder samen met de verzuimstaat van de rest van het schooljaar (8). Naast de focus op schoolaanwezigheid,

⁷ Jansen-van der Kamp, D. (2017). *De aanpak van schoolverzuim doen we samen!* GGD Noord- en Oost-Gelderland.

⁸ Karssen, M., Petit, R., Lourens, J., Elshof, D., Tromp, R. & Groff, C. (2023). *Grip op geoorloofd verzuim*.

Samenwerkingsverband vo Zuid-Kennemerland. Amsterdam: Kohnstamm Instituut

⁹ Brouwer-Borghuis, M.L., Heyne, D.A., Sauter, F.M., & Vogelaar, B. (2019). *Early identification of school attendance problems: How helpful are Dutch laws, policies, and protocols?* European Journal of Education and Psychology

¹⁰ De Haan-Pekelder (2019). *De leerling in beeld*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

met inzet van het model Multi-tiered System of Supports (MTSS¹¹), vonden de onderzoekers interventies om een zo laag mogelijke geoorloofd verzuim te bereiken in een goede verzuimregistratie en -procedure, een gecombineerde gezamenlijke aanpak (in school en in samenwerking met school door de netwerkpartners), bijdragen aan aanwezigheid van alle leerlingen (tier 1 in MTSS) en een goed contact met leerlingen en ouders¹². Veel van deze interventies zijn typeren als zogenaamd laaghangend fruit¹³ en gelden zodoende als aanbevelingen:

- **registreer alle verzuim**, deel daarna in op categorie (wettelijk verzuim) en type: het classificeren van typen is geen doel op zich, maar bedoeld om tot gemeenschappelijk taal te komen, schoolverzuim bij individuele jongeren beter te analyseren en passende (maatwerk)aanpakken te formuleren. Ongeoorloofd verzuim wordt in de MSA al geregistreerd op basis waarvan de leerplichtambtenaar verder kan. Voeg dreigend en/of geoorloofd- en ziekte verzuim in percentage aan de MSA toe, waarmee de jeugdarts/GGD/J&G-coach actie kan ondernemen. Op deze manier wordt op interventieniveau geen onderscheid gemaakt tussen geoorloofd en ongeoorloofd schoolverzuim, maar gestreefd naar interventies en acties op basis van de totale (verminderde) schoolaanwezigheid;
- **ontwikkel een goed verzuimprotocol**: laat je als school hierin begeleiden/adviseren door het SWVVK (consulent). Leg het verzuimprotocol (in spe) naast het Protocol Schoolaanwezigheid van het SWVVK, wijzig, werk bij en/of pas aan waar nodig en maak samen met de aangestelde verzuimcoördinator een stroomdiagram die de werkwijze bij verminderde schoolaanwezigheid voor alle betrokkenen bij schoolaanwezigheid volkomen duidelijk maakt: wie onderneemt op welk moment met welke interventie actie. Ook bij geoorloofd (ziekte)verzuim;
- **bespreek alle leerlingen die minder dan 95% op school aanwezig zijn**; hanteer het MTSS-model bij de trimesterbesprekingen schoolaanwezigheid. Zorg dat (de juiste) interventies/acties worden ondernomen bij verminderde schoolaanwezigheid. Heb de universele interventies (tier 1) op orde. Betrek alle relevante netwerkpartners, dus de jeugdarts/GGD, de J&G-coach en de leerplichtambtenaar en houd steeds intern overleg met andere/interne schoolaanwezigheidsactoren;
- **ontwikkel en train collegae**; zorg dat kennis en vaardigheden van collegae aanwezig is en beheerst worden. Interne actoren bij (het signaleren van, het gesprek over en de interventie bij) schoolaanwezigheid zoals mentoren, ondersteunings-, zorg- en verzuimcoördinatoren, maar ook docenten, teamleiders en leerlingbegeleiders hebben (de eerste) korte lijntjes met de leerling en diens ouder(s). Voor hen is kennis over de thuissituatie van leerlingen en de invloed daarvan op het gedrag van leerlingen en coaching om vaardigheden aan te leren en vertrouwen te krijgen in het stimuleren van positief gedrag bij de leerlingen essentieel. Vrijwel direct acteren bij ontluikend/dreigend verzuim, verschillende bronnen gebruiken bij het maken van een actieplan dragen bij aan het verminderen van geoorloofd verzuim. Cruciaal is verder preventief en cyclisch tijdens driehoeks- mentor- of loopbaangesprekken, vroegtijdig adequaat en effectief contact met zowel de leerling als zijn/haar/hun en ouder(s) opdat zij zich gezien en gehoord voelen. Goede gesprekstechnieken en bekendheid met welke (universele, gerichte en intensieve) interventies op welk niveau effectief zijn worden in trainingen aangeboden door het SWVVK. Het gaat hierin om de **M@ZL-gesprekstechniek-workshops**¹⁴ en de training tot nu toe bekend als **Proeftuin Schoolaanwezigheid** die beide dit schooljaar nog gratis worden aangeboden. Tijdens de komende oco-netwerkoeverleggen¹⁵ wordt over deze trainingen uitgebreider gesproken en kan er worden aangemeld. Het zou fantastisch zijn als zo veel mogelijk collegae van zo veel mogelijk scholen de trainingen volgen in de kennis en vaardigheden intern uitdragen.

Rest ons alle collegae die hebben meegewerkt aan deze ronde van de Monitor School Aanwezigheid hiervoor enorm te bedanken!

¹¹ <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/wp-content/uploads/2022/05/Presentatie-masterclass-def.pdf>

¹² Karssen, M., Petit, R., Lourens, J., Elshof, D., Tromp, R. & Groff, C. (2023). *Grip op geoorloofd verzuim*.

Samenwerkingsverband vo Zuid-Kennemerland. Amsterdam: Kohnstamm Instituut

¹³ makkelijk te behalen resultaten die zwaardere of complexere zaken naar achteren schuiven

¹⁴ <https://www.swvnoord-kennemerland.nl/articles/4713>

¹⁵ <https://www.swvnoord-kennemerland.nl/groups/56-netwerk-oco/welcome>